

Inhoud

1. Nieuwe Klimaat voor Ruimte projecten en initiatieven
2. Programmabureau nieuws
3. Ander nieuws
4. Bijeenkomsten

Met bijdragen van:

Kees Dorland, Fokke de Jong, Eddy Moors, Florrie de Pater, Ottelien van Steenis, Jan van der West

Redactie:

Fokke de Jong, Florrie de Pater

Eindredactie:

Ottelien van Steenis

Info:

Voor toezending van de nieuwsbrief, het laten plaatsen van berichten in de nieuwsbrief en opgaves voor de klimaatagenda op onze website: Programmabureau Klimaat voor Ruimte
E: info@klimaatvoorruiimte.nl
T: 0317-48 6540
www.klimaatvoorruiimte.nl

De volgende nieuwsbrief verschijnt in september 2008, inleveren kopij uiterlijk **15 augustus 2008**.

Deze nieuwsbrief is bestemd voor alle betrokkenen bij en geïnteresseerden in het BSIK Klimaat voor Ruimte Programma.

Nieuwsbrief nummer 13, juni 2008

Wilt u deze nieuwsbrief verspreiden onder uw medewerkers en andere belangstellenden!

Nieuws in het kort:

'Op weg naar een klimaatbestendige samenleving'

Op 27 november vindt er, o.a. in aanwezigheid van **Ken Livingstone**, voormalig Burgemeester Londen, in De Doelen, Rotterdam een congres plaats georganiseerd door de onderzoekprogramma's Klimaat voor Ruimte en Kennis voor Klimaat. Meer informatie is te vinden bij Bijeenkomsten.

1. Nieuwe Klimaat voor Ruimte projecten en initiatieven

➤ Website Klimaat voor Ruimte

De Nederlands- en de Engelstalige websites zijn bijgewerkt met nieuwe

projectinformatie van Klimaat voor Ruimte, met onder meer project factsheets, versie april 2008.

Elke maand kunnen gebruikers reageren op een stelling die betrekking heeft op de klimaatverandering, door op de buttons Eens of Oneens te klikken. Vervolgens kan men het resultaat van de uitgebrachte stemmen bekijken. Deze stelling is ook te bekijken op de nieuwe website van het onderzoekprogramma Kennis voor Klimaat.

U kunt op de website ook een overzicht bekijken van uitgebrachte Klimaat voor Ruimte publicaties. Deze kunnen via de website besteld worden.

Op 18 juni j.l. is de jaarlijkse Klimaat voor Ruimte gehouden. Informatie over deze dag, de presentaties en de verslagen, treft u aan op de website, onder de rubriek Actueel.

NIEUWE ONDERWERPEN:

Florrie:

dag adviesbureaus
rapport hitte in de stad
engels rapport hotspots (na de vakantie klaar)

Tia:

A12 publicatie

BSIK KvR agenda 2008

Vergaderingen:

zie de agenda op
www.klimaatvoorruiimte.nl
Agenda: Klimaat voor
Ruimte vergaderingen

Bijeenkomsten:

zie de agenda op
www.klimaatvoorruiimte.nl
filter: Klimaat voor Ruimte
bijeenkomsten

- **Animatiefilmpjes over natuurlijke klimaatbuffers (COM20)**
- **Rapport Klimaatverandering en Ruimtelijke ordening (COM05)**
- **PCCC-enquête (COM03)**
- **Promoties Klimaat voor Ruimte medewerkers**

- **Vaststellen van het broeikasgas budget in wilgentenen en energiemais (ME01, ME02, ME03)**

VERVOLGBERICHT IN KADER GOLDEN YEAR

2. Programmabureaunieuws

- **Nieuw verschenen brochures**

Recent zijn verschenen de hernieuwde uitgaves (april 2008) van:

- ❖ 'Klimaat voor Ruimte factsheets opgedragen projecten'
- ❖ 'Climate changes Spatial Planning factsheets commissioned projects'

De brochures zijn aan te vragen via:

<http://www.klimaatvoorruimte.nl/pro1/general/start.asp?i=8&j=3&k=0&p=0&itemid=424>

3. Ander nieuws

- **Jonge Deltacommissie zoekt jonge professionals**

Een aantal jonge experts met uiteenlopende achtergronden op gebied van waterveiligheid heeft het initiatief genomen om de Jonge Deltacommissie op te richten. Het doel is om samen met andere jonge experts vanuit verschillende vakgebieden na te denken over manieren om de Nederlandse waterveiligheid vorm te geven.

Lees meer op:

<http://www.klimaatvoorruimte.nl/pro1/general/start.asp?i=3&j=1&k=0&p=0&itemid=380>

- **Call for Proposals van het NWO/SRON Programma Gebruikersondersteuning Ruimteonderzoek**

Dit door OCW en VenW gefinancierde raamwerkprogramma biedt ondersteuning aan onderzoekers bij het gebruik van wetenschappelijke infrastructuur in de ruimte in het belang van wetenschappelijk onderzoek. Het programma omvat drie deelprogramma's: Aardobservatie, Microgewichtonderzoek en Planeetonderzoek. Nadere details over de inhoud van het programma evenals de beoordelingsprocedure kunt u vinden op <http://www.sron.nl/go>.

Vooraanmelding door middel van het indienen van een *Letter of Intent* is verplicht. De *Letter of Intent* dient voor de deadline van 16 september 2008, 12.00 uur ingediend te worden via Iris, het elektronisch subsidie-aanvraagstelsel van NWO (www.iris.nwo.nl). De volledige projectvoorstellen dienen eveneens via Iris te worden ingediend. De deadline hiervoor is 30 oktober 2008, 12.00 uur.

- **SMOM tender geopend**

De Subsidieregeling Maatschappelijke organisaties en Milieu (SMOM) is bestemd voor projecten op het gebied van milieu en duurzame ontwikkeling. Alleen organisaties zonder winstoogmerk komen in aanmerking. De module "Milieubeleid van deur tot dampkring" maakt ook dit jaar weer onderdeel uit van de SMOM. Er is € 1.200.000 beschikbaar voor projecten die gericht zijn op het betrekken van moeilijk bereikbare groepen bij het milieubeleid. Dit kan op lokaal niveau zijn, maar wel met het perspectief van opschaling. Aanvragen lopen via de uitvoeringsorganisatie SenterNovem. De sluitingsdatum voor subsidieaanvragen is 31 augustus 2008.

Er is dit jaar een nieuwe module aan de SMOM toegevoegd, de SIM (Subsidie Internationale Milieusamenwerking). Deze module richt zich op het bevorderen van internationale milieusamenwerking met als doel:

- het creëren van maatschappelijk draagvlak en oplossingen in de beleidsvormende fase
- het stimuleren van activiteiten ter ondersteuning van samenwerkingsovereenkomsten tussen VROM ministers in verschillende landen en/of ter bevordering van naleving van EU milieurielijn en VN-milieuverdragen.

Meer informatie is te vinden op: <http://www.senternovem.nl/smom>

4. Bijeenkomsten

➤ Feestelijke officiële start Waddenacademie, 30 juli

De Waddenacademie, een KNAW-instituut in oprichting, wil een coördinerende en agendabepalende rol spelen op de ecologische, geologische, economische en sociaal-culturele onderzoeksgebieden met betrekking tot de Waddenregio. De Waddenacademie moet zich ontwikkelen tot een compacte faciliterende organisatie met wetenschappelijk gezag. Het instituut zal nauw samenwerken met organisaties voor wetenschappelijk onderzoek, maatschappelijke organisaties, beleidsadviserende instanties en overheden, zowel nationaal als internationaal.

Doelstellingen van de Waddenacademie zijn:

- het identificeren van domeinoverstijgende kennisleemtes ten behoeve van de duurzame ontwikkeling van het Waddengebied en het articuleren van voor het Waddengebied relevante onderzoeksvragen;
- het bevorderen van een samenhangende onderzoeksprogrammering op regionaal, nationaal en internationaal niveau;
- het bevorderen van informatievoorziening en kennisuitwisseling in en tussen de kenniswereld, overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.

Het bestuur, onder voorzitterschap van prof.dr. Pavel Kabat (Wageningen Universiteit) wordt ondersteund door een klein bureau, dat is gevestigd in het Huis voor de Wadden te Leeuwarden. De Waddenacademie wordt bijgestaan door een Maatschappelijke Adviesraad, die voorgezeten wordt door drs. Ed Nijpels.

De officiële start van de Waddenacademie zal op feestelijke wijze plaatsvinden op woensdag 30 juli 2008 van 16.00 tot 17.30 uur, Trippenhuys, Kloveniersburgwal 29, Amsterdam. Presentaties worden verzorgd door o.a. drs. Ed Nijpels en drs. E.A.A.M. Broesterhuizen (directievoorzitter KNAW). Aansluitend zal een persconferentie worden gehouden.

Voor deelname kunt u contact opnemen met: drs. Jan van der West (E: jvdwest@fa.knaw.nl).

Meer informatie: <http://www.waddenacademie.knaw.nl/nieuws>

➤ Oploopdebat Klimaatverandering en Gezondheid, 18 september

Op donderdag 18 september organiseren Klimaat voor Ruimte en Kennis voor Klimaat een debat over de invloed van klimaatverandering op de menselijke gezondheid. Die invloed is nu al zichtbaar. Langdurig hoge temperaturen leiden tot meer sterfte, een zachter klimaat tot meer tekenbeten en organismen komen ons land binnen, die ziekten of allergieën kunnen overbrengen. In Nederland is de aandacht voor dit onderwerp nog beperkt. Ook is onduidelijk wat de gezondheidseffecten van klimaatverandering voor het beleid kunnen betekenen.

Genoemde onderzoekprogramma's hebben besloten om samen met het Planbureau voor de Leefomgeving, het ICIS Maastricht en de WUR dit debat te organiseren om het onderwerp klimaatverandering en gezondheid nader te verkennen. Het debat is bedoeld om mensen te informeren over het onderwerp en om na te gaan welke onderzoeksvragen er leven op het snijvlak van wetenschap en beleid, teneinde een onderzoekagenda te kunnen ontwikkelen. Tevens streven we ernaar om het onderwerp hoger op de politieke en beleidsagenda te krijgen.

Deze dag biedt belangstellenden de mogelijkheid in één dag alle aspecten van de relatie klimaatverandering en gezondheid te verkennen en een bijdrage te leveren voor de onderzoeksagenda op dit terrein.

Voor het debat kunt u zich opgeven bij els.hunfeld@falw.vu.nl (zaalruimte is beperkt). Nadere informatie: <http://www.klimaatvoorruijnte.nl/pro1/general/start.asp?i=4&j=3&k=0&p=0&itemid=452>

➤ Congres ECAC, 29 september tot 4 oktober, RAI, Amsterdam

Van 29 september tot 4 oktober vindt de zevende Europese conferentie over toegepaste klimatologie plaats in de RAI te Amsterdam. Er worden sessies georganiseerd over de atmosfeer en

de watercyclus, communicatie over klimaatverandering, aanpassing aan de effecten van klimaatverandering en over meteorologie en de maatschappij.

Meer informatie kunt u vinden op <http://meetings.copernicus.org/ems2008/>. Als u zich wilt inschrijven, klik op registratie in de rechterkolom.

➤ **Inaugurele rede prof.dr.ir. Pier Vellinga: 'Hoogtij in de Delta', 16 oktober, Aula Wageningen Universiteit**

Op donderdag 16 oktober (aanvang 16.00 uur, Aula Wageningen Universiteit) zal prof.dr.ir. Pier Vellinga zijn leerstoel 'Klimaatverandering, water en veiligheid' aanvaarden aan de Wageningen Universiteit. Titel inaugurele rede: 'Hoogtij in de Delta'.

➤ **'Integrated Assessment of Global Environmental Change: Causes and Responses' 9 - 16 November (S340 Postgraduate International Course)**

Many aspects of our planet are changing rapidly due to human activity. Over the last 50 years, humans have changed ecosystems faster and more extensively than in any other comparable period of time. All these changes, including climate change, land use change, pollution and biodiversity loss are strongly interrelated and cannot be seen in isolation. Because their impacts influence the entire planet, the combined changes are commonly recognized as global environmental change. Objectives of the course are:

- to study and understand the causes of global change and possible responses
- to learn how to use scientific information in Integrated Assessments

The course is not only meant to discuss the latest scientific findings on global change issues, but also to train skills that are needed for making this knowledge available for policy making. This multidisciplinary course is especially intended for PhD students from the natural and social sciences. For more information you can contact: José Potting (E: jose.potting@wur.nl; T: +31 317 482983).

➤ **Congres 'Op weg naar een klimaatbestendige samenleving', 27 november, De Doelen, Rotterdam**

Denkt u ook soms na over hoe we in Nederland over 50 jaar nog prettig en veilig kunnen leven? Of het in hete zomers nog leefbaar is en of de zwemplas om de hoek niet bol staat van de blauwalgen? Of de dijken het wel houden bij een fikse storm en hoogwater en of we nog wel voldoende zoet water hebben bij langdurige droogte? Veel overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties

kijken al in de verre toekomst en analyseren wat klimaatverandering voor hen kan betekenen. Wat voor kansen er liggen, maar ook welke problemen er op hun pad komen en hoe ze iets aan deze problemen kunnen doen. In samenwerking met wetenschappers worden instrumenten ontwikkeld om hen daarbij te helpen. Onderzoek wordt gedaan om goed gefundeerde adaptatiestrategieën te ontwikkelen. We zijn daarmee al een eind op weg. Toch moet er nog veel worden uitgezocht voordat we met grotere zekerheid kunnen zeggen wat we moeten doen om ons voor te bereiden op een veranderend klimaat. Op 27 november organiseren de twee nationale onderzoekprogramma's Kennis voor Klimaat en Klimaat voor Ruimte een congres, waar wetenschap en praktijk elkaar ontmoeten. Instrumenten als de klimaat-effectatlas, de adaptatiescan en het afwegingskader klimaatbestendigheid komen daar aan de orde. De hotspots van Kennis voor Klimaat presenteren hun ideeën en onderzoeksagenda's: Schiphol, Regio Rotterdam, Haaglanden, Zuidwestelijke Delta, Waddenzee, Grote rivieren, Droge rurale gebieden en veenweidegebieden. Daarnaast worden de eerste resultaten gepresenteerd van adaptatiestrategieën voor de hotspots Zuidplaspolder, Tilburg en Groningen. Er is voorts ruimte voor vragen als 'hoe maak je een structuurvisie klimaatbestendig' en 'wat moeten we doen als de steden opwarmen'. Enkele internationale sprekers zullen vertellen wat er elders gebeurt, o.a. **Ken Livingstone**, voormalig Burgemeester Londen, befaamde Nederlandse sprekers zullen hun inzichten met u delen, waaronder de heer **Cees Veerman** (Deltacommissie) en Minister **Jacqueline Cramer** (VROM).

Vanaf medio september is er meer informatie over het programma te vinden op: www.kennisvoorklimaat.nl/conferentie. Belangstellenden kunnen door middel van het invullen van het [formulier](#) op deze pagina aangeven of zij op de hoogte willen worden gehouden van mailings over het congres.

Schrijft u 27 november alvast in uw agenda!